

Кононюк Я.В.

студентка,

Київський університет права

Національної академії наук України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРИТУЛКУ

Європейська система притулку станом на сьогодні є глобальною регіональною системою надання допомоги особам, які в силу тих чи інших факторів (військово-політичних, соціально-економічних чи культурних) опинились в ситуації, коли країна проживання не здатна забезпечити їй належні гарантії захисту життя та здоров'я. Європейську систему притулку розуміють перш за все в інституційному аспекті – тобто як сукупність спеціально створених публічних органів, уповноважених на виконання функцій у контексті сприяння реалізації особи права на надання притулку та у функціональному розумінні – як сукупність процедурних стадій, проходження яких є необхідною умовою отримання притулку.

Дану проблематику в своїх працях досліджували такі вчені, як В. А. Астапенко, Д.І. Тураєва І. Авдєєва та А.І. Дмитрієва, Н.Ю. Гончарова, С.В. Крижанівський, О.М. Котляр. Також у своїх наукових дослідженнях це питання висвітлювали й іноземні вчені, зокрема С. Пірс, Е. Коллет, Е. Гілдрт, С. Кофрейд, М. Дучш.

Підвалини створення сучасної системи нормативно-правового регулювання Європейської системи притулку були закладені ще всередині ХХ століттям. Безпосередньою причиною цього кроку була, перш за все, реальна необхідність наднаціонального регулювання питання надання притулку у такому співтоваристві держав, як Європейський Союз [2, с. 113].

Наступним важливим етапом розвитку міжнародного притулку стало прийняття 28 липня 1951 року в Женеві на конференції ООН Конвенції про статус біженців, що набула чинності 22 квітня 1954 року [5; 6]. Конвенція допускає видворення біженців в інтересах державної безпеки, але в той же час унеможливорює їх подальше повернення до держави походження, якщо на її території дані особи побоюються переслідування. 31 січня 1967 року Конвенція була доповнена прийнятим у Нью-Йорку

Протоколом. Протокол зобов'язав держави-учасниці співпрацювати з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців [6].

У другій половині ХХ століття кількість біженців знову почала зростати; при цьому перед європейськими країнами постала проблема того, що біженці подавали численну кількість прохань про отримання притулку до одних держав (зазвичай, більш розвинених або територіально ближчих), у той час, як до інших – значно менше, що створювало значне навантаження та диспропорцію. Це свідчило про необхідність подальшого ефективного нормативно-правового регулювання системи надання притулку в межах Європи [1, с. 317].

Надалі, у ході формування нормативної бази регулювання Європейської системи притулку, у 1999 році було прийнято Амстердамський договір, який вперше відніс питання надання притулку та імміграції загалом до наднаціональної компетенції ЄС. Амстердамський договір не лише надав правову основу для створення Європейської системи притулку, а й окреслив подальші межі та правові орієнтири для трансформації. Однак, з об'єктивної точки зору даний договір не можна було вважати достатнім, оскільки у ньому проголошувались лише загальні конструкції та поняття, однак відсутніми були конкретні механізми функціонування Європейської системи притулку та цілі її існування [3, с. 54].

Далі було започатковано вторинний етап нормативно-правового регулювання законодавства у сфері Європейської системи притулку або, іншими словами, законодавство другого етапу, що врегулювало питання встановлення критеріїв і механізмів визначення держави-члена, відповідального за розгляд заяви про надання притулку, урегулювання необхідних умов надання такого притулку, створення бази даних для зберігання та порівняння даних відбитків пальців тощо [4].

Іншим ключовим нормативно-правовим актом у сфері регулювання Європейської системи притулку є Директива Європейського Союзу 2013/32/ЄС від 19 липня 2013 року, що регулює процедурні моменти надання притулку. Дана Директива запроваджує механізми, що застосовуються при обробці заяв для отримання статусу біженців чи осіб, які потребують додаткового захисту в рамках Системи. Метою даної Директиви є встановлення спільних для держав-членів процедур надання та позбавлення права користування міжнародним притулком та/або захистом [9].

Дублінський регламент (III). Даний регламент є нормативним інструментом ЄС третього покоління, що встановлює критерії та механізми визначення держави-члена, відповідальної за розгляд заявки на міжнародний захист. Область застосування цього Регламенту станом на сьогодні охоплює заявників для субсидіарного захисту та осіб, які мають право на субсидіарний захист.

Основною особливістю положень Дублінського регламенту є те, що він передбачає, що заява про отримання міжнародного захисту розглядається однією державою-членом. Визначення того, яка держава-член відповідає за розгляд заявки, повинна бути визначена у відповідності до положень Глави III, де встановлюються відповідні критерії та порядок їх застосування [10]. Наприклад, в 2011 році у справі «Суфі і Елмі проти Сполученого Королівства» Європейський суд з прав людини постановив, що насильство в м. Могадішо (Сомалі) досягло на той час досить високого рівня і серйозності для того, щоб представляти реальний ризик для життя будь-якої особи, яка перебуває в цьому місті. Оцінюючи рівень насильства, Суд розглянув наступні невичерпний критерії, такі, як, до прикладу, чи застосовували сторони конфлікту методи і тактику ведення військових дій, які підвищують ризик втрат серед цивільного населення, або ж вони безпосередньо переслідували цивільних осіб; чи мало місце використання таких методів і тактики сторонами конфлікту усюди; який характер носили бойові дії – локальний або поширений; нарешті, кількість цивільних осіб, убитих, поранених і переміщених в результаті бойових дій. За результатами розгляду, ситуація загального насильства в Могадішо була визнана досить серйозною для того, щоб Суд міг зробити висновок про те, що будь-яка особа походженням із цієї території, яка набула статусу біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, не може бути примусово повернена в країну походження. Інакше така особа піддається реальному ризику жорстокого поводження всупереч статті 3 Європейської конвенції з прав людини [7].

Отже, Європейська система притулку – це, перш за все, нормативно-правовий базис, за існування якого уможливорюється належне та злагоджене функціонування інституційних та функціональних аспектів. Станом на сьогодні такий базис утворюють як загальні міжнародні нормативні акти, такі, як Європейська конвенція з прав людини, Європейська конвенція про статус біженців та Протокол до неї, так і

спеціальні акти – Директиви Європейського союзу, які регулюють основоположні моменти Європейської системи притулку.

Список використаних джерел:

1. Peers, S., Guild, E., Acosta, D., Groenendijk, K., and Moreno Lax, V., EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition. Vol. 2: EU Immigration Law, 2nd edn., Brill, 2012.

2. Чехович С.Б. Елементарний курс міграційного права України : конспект лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.Б. Чехович. – К.: МАУП, 2004. – С. 213.

3. Чернявський А.Л. Інститут права притулку в сучасному міжнародному праві / А.Л. Чернявський // Альманах міжнародного права. – № 5. – С. 52-58.

4. Зінченко Н.Н. Право убежища как международно-правовой институт [Електронний ресурс] / Н.Н. Зинченко – Режим доступу: <http://www.justicemaker.ru/view-article.php-id=11&art=2578>

5. States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties1951-convention-its-1967-protocol.html>.

6. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_011.

7. Справа «Суфи и Элми против Соединенного Королевства» (Sufi and Elmi v. the United Kingdom), № 8319/07 и № 11449/07 від 28 червня 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_asylum_RUS.pdf8. Council Directive 2013/33/EC laying down minimum standards for the reception of asylum seekers // Official Journal of the European Union. 2015. V. 46. L 31. P. 18-25.

9. Council Directive 2011/95/EC on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted // Official Journal of the European Union. 2015. V. 47. L 304. P. 12-23.

10. Дублінський Регламент (III). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571360/IPOL_STU\(2016\)571360_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571360/IPOL_STU(2016)571360_EN.pdf)